

[FINESTRA AL MÓN 12] Tigris i Eufrates: rius de civilització i conflicte

Albert Punsola (/autor/albert-punsola-44)

19/04/2006

 Les primeres civilitzacions van néixer amb els rius. Egipte difícilment hauria existit sense el Nil i Mesopotàmia -que vol dir terra entre dos rius- tampoc hauria nascut sense el Tigris i l'Eufrates. El Tigris té gairebé 2.000 km de longitud i l'Eufrates prop de 2.800 km². Aquests dos rius neixen a l'actual Turquia i històricament han estat peces fonamentals en el joc de poder. I és normal donada la important aportació d'aigua que es distribueix en conques de milers i milers de km². Grans planes on l'agricultura, base dels antics imperis, ha assolit un desenvolupament notable. Tots dos rius van fer de frontera entre el món hel·lènic i el persa i van mantenir aquesta funció amb l'Imperi Romà. Més endavant, dins l'Imperi Otomà, precedent de Turquia, van ser eixos bàsics de comunicació i també han servit per a la lluita quan per exemple el Regne Unit va ocupar l'actual Iraq en el decurs de la Primera Guerra Mundial. Civilització i conflicte es veuen representats per dos rius, que avui recuperen la màxima importància pel context geopolític on es troben. (Per veure l'informe sobre l'estat de les conques del pròxim orient, feu clic [aquí](http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/spa/2001/09/pdf/fisher.pdf) (http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/spa/2001/09/pdf/fisher.pdf)).

Les ambicions turques Si fa 5000 anys els rius ja comportaven riquesa i poder, res no ha canviat en aquest sentit. Turquia va llençar el 1976 un ambiciós pla de desenvolupament per a la regió denominada oficialment sud-est d'Anatòlia, amb la determinació de construir fins a la primera dècada del segle XXI un total de 22 grans embassaments amb 19 centrals hidroelèctriques en els rius Tigris i Eufrates i els seus afluents. El projecte és conegut amb l'acrònim GAP -en turc, Güneydogu Anadolu Projesi- que significa Projecte sudanatòlic-. Actualment el projecte es troba executat en gairebé un 50% i continua endavant. Molts països del món han construït embassaments per raons polítiques i econòmiques però darrera cada exemple hi ha uns objectius ben específics. En el cas turc són clars. Primer, contribuir a la millora del nivell de vida de la regió sud-est, una de les més endarrerides del país que representa un 10% del territori. Segon, caminar fermament cap a l'autosuficiència energètica i alimentària: un cop el projecte acabat es preveu disposar d'una potència instal·lada de 30.000 milions de kWh i alhora culminar la transformació de camps àrids en terres altament productives, amb dues collites l'any de cereals, cotó, llegums i fruita. Tercer, i no menys important, la regió sud-est del país coincideix pràcticament amb els límits del Kurdistan. Oferir als kurds prosperitat i inversions és un mecanisme més per integrar una població de difícil assimilació en la nació turca.

Les conseqüències Com sol succeir en aquests casos el GAP ha comportat desplaçaments de població -unes 200.000 persones- i la desaparició de centenars de municipis i també de vestigis arqueològics de gran valor que han quedat negats per les aigües. També s'han produït els problemes característics associats als embassaments sobre els ecosistemes fluvials i l'eutrofització en els grans llacs artificials. Un dels embassaments més importants del projecte és el d'Atatürk 'que rep el nom del pare de la Turquia moderna- construït el 1990. A mesura que avança el projecte amb noves infraestructures, augmenta la capacitat turca de retenir cabal dels rius. En el cas de l'embassament Atatürk la incidència és sobre el riu l'Eufrates. El 1998 Ankara va utilitzar l'aigua d'aquest riu com a element de pressió envers Síria perquè aquesta abandonés qualsevol tipus de suport al Kurdistan. El cas va ser ben recollit pels mitjans de comunicació en el seu moment: l'amenaça turca exigia l'expulsió de Síria d'Abdullah Öcalan, líder del PKK. Un exemple paradigmàtic de l'ús d'un recurs de primer ordre com a arma política. Síria té el seus propis embassaments en l'Eufrates però la retenció del cabal en territori turc pot alterar el servei elèctric del país, com de fet ja ha succeït.

On arribarà el conflicte? Actualment el conflicte es troba en una fase de manteniment del contenciós entre Síria, Iraq d'una banda i Turquia de l'altra. La invasió de l'Iraq, amb les seves conseqüències,

juntament amb la delicada situació de Síria en el context internacional han deixat el contenciós en segon terme, però no està pas tancat. A finals dels anys 80 els dos països van establir acords de manteniment d'uns mínims cabals amb Turquia però a l'hora de la veritat els cabals oferts des de la part turca són menors que el que havia estat acordat i la demanda d'aigua -amb el creixement de la població dels darrers anys- continua pujant. Alguns observadors han parlat de guerres de l'aigua... però de l'ús de l'aigua com a element de coacció a una guerra oberta hi ha molta distància. És cert que en temps de guerra es destrueixen dipòsits que serveixen a la població civil, aquest és un fet antic i generalitzat, però per alguns experts una guerra per l'aigua és poc probable. Aquesta és la tesi del geògraf nord-americà Aaron Wolf que exposa en una [entrevista al Correu de l'UNESCO](http://www.unesco.org/courier/2001_10/sp/doss01.html) (http://www.unesco.org/courier/2001_10/sp/doss01.html), on afirma que 'estratègicament les guerres de l'aigua no tenen sentit. Lluitant amb el veí no s'incrementen les reserves d'aigua si no és que una part s'apodera de la conca hidrogràfica de l'altra i la despobla sense córrer el risc de terribles represàlies'. Sense arribar al conflicte bèl·lic, hi ha les pressions diplomàtiques però és evident que ni Síria ni Iraq estan en condicions d'utilitzar aquest instrument amb Turquia. **Opcions en el nou context** Síria i Iraq estan reclamant des de fa temps una revisió dels acords establerts amb Turquia als anys 80. Per la seva banda, Turquia no en vol parlar, ni tan sols ha signat la Convenció sobre els drets d'ús dels cursos d'aigua internacionals - del 1997- que regula l'ús raonable dels recursos compartits per dos o més països en funció de la geografia. Podeu veure un complet informe jurídic sobre el tractament d'aquesta qüestió en el dret internacional [aquí](http://www.iucn.org/themes/law/pdffdocuments/Arequipa-Caudales%20Ecologicos%20y%20Cuencas%20Compartidas.pdf) (<http://www.iucn.org/themes/law/pdffdocuments/Arequipa-Caudales%20Ecologicos%20y%20Cuencas%20Compartidas.pdf>). Ni Iraq com Síria es troben en una bona posició per negociar. Iraq per la situació ja coneguda com a conseqüència de l'ocupació; Síria per la vinculació d'aquest estat amb el terrorisme internacional a instàncies dels EUA, sobretot després de la sospita -mai provada- de la implicació de Damasc en l'assassinat del primer ministre libanès Rafiq al-Hariri l'any 2005. En principi Turquia, com a potència regional, hi té molt a guanyar però compta amb una limitació notable: Europa observa amb deteniment el comportament d'aquest país en tots els sentits. Cal recordar que a finals del 2005 va començar oficialment la negociació per adherir-se algun dia a la Unió Europea. Es sabut que les reticències a Turquia en el si de la UE són importants. Les reserves europees es basen en tres aspectes: cultural, demogràfic i econòmic. Turquia té en el projecte GAP un instrument per treballar almenys en aquest darrer àmbit. I tenint en compte l'estancament, la UE en el seu vessant polític després del fracàs de la Constitució europea, l'aspecte econòmic pot ser decisiu. Tot i així, Turquia té una segona carta a la mà: un gran espai geopolític propi on hi té reservat un paper hegemònic. Moltes antigues repúbliques soviètiques de l'Àsia Central, especialment el Turkmenistan- tenen grans afinitats culturals i lingüístiques amb Turquia i configuren un territori amb un enorme potencial desenvolupament econòmic. Turquia és país islàmic però no àrab ni compta amb simpaties per part dels àrabs per raons històriques i actuals com, les bones relacions que manté amb Israel. A ningú se li escapa la cooperació militar entre els dos països o que Israel hagi comprat aigua a Turquia quan ha estat necessari. D'una forma o altra, Ankara vol fer valer el seu poder i el Tigris i l'Eufrates, que en el seu dia van ajudar a vertebrar l'antic Imperi Otomà, són instruments de primera magnitud.

Adjunt

Mida

 Especial:Finestra al món	21.68
(https://www.sostenible.cat/sites/sostenible.cat/files/public/migraciudades/img/bannerfinestra.jpg)	KB

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/noticia/finestra-al-mon-12-tigris-i-eufrates-rius-de-civilitzacio-i-conflicte-0>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/noticia/finestra-al-mon-12-tigris-i-eufrates-rius-de-civilitzacio-i-conflicte-0>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](#)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

<http://www.diba.cat>

[Arxiu \(/arxiu\)](#)

[Continguts per categoria \(/tagclouds/chunk/3\)](#)

[Continguts per etiqueta \(/tagclouds/chunk/1\)](#)

[Continguts per municipi \(/tagclouds/chunk/2\)](#)

[Avís legal \(http://www.diba.cat/avislegal\)](http://www.diba.cat/avislegal)

[Contacte \(/formulari/contacte\)](#)

[RSS \(https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=\)](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=)

<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>

<http://www.twitter.com/xarxasost>

<http://youtube.com/xarxasost>

[\(rss.xml\)](#)